

MATICA SRPSKA JOURNAL OF STAGE ARTS AND MUSIC

52

Editorial board

Zoran T. JOVANOVIĆ, PhD, Editor-in-Chief
(Museum of Theatrical Arts of Serbia, Belgrade)

Mirjana VESELINOVIĆ HOFMAN, PhD
(University of Arts in Belgrade, Faculty of Music Arts)

Katalin KAIĆ, PhD
(University of Novi Sad, Faculty of Philosophy)

Ivana PERKOVIĆ, PhD
(University of Arts in Belgrade, Faculty of Music Arts)

Ira PRODANOV KRAJIŠNIK, PhD
(University of Novi Sad, Academy of Arts)

Dušan RNJAK, PhD
(University of Novi Sad, Academy of Arts)

Katarina TOMAŠEVIĆ, PhD, Deputy Editor-in-Chief
(Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade)

Marija BERGAMO, PhD (Croatia)
(University of Ljubljana, Slovenia, Faculty of Philosophy)

Jadwiga SOBCZAK, PhD (Poland)
(University of Lodz, Department of Slavic Languages)

NOVI SAD
2015

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА СЦЕНСКЕ УМЕТНОСТИ И МУЗИКУ

52

Уредништво

- др Зоран Т. ЈОВАНОВИЋ, главни и одговорни уредник
(Музеј позоришне уметности Србије, Београд)
др Мирјана ВЕСЕЛИНОВИЋ ХОФМАН
(Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности)
др Каталин КАИЧ
(Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет)
др Ивана ПЕРКОВИЋ
(Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности)
др Ира ПРОДАНОВ КРАЈИШНИК
(Универзитет у Новом Саду, Академија уметности)
др Душан РЊАК
(Универзитет у Новом Саду, Академија уметности)
др Катарина ТОМАШЕВИЋ, заменик главног и одговорног уредника
(Музиколошки институт Српске академије наука и уметности, Београд)
др Марија БЕРГАМО (Хрватска)
(Универзитет у Љубљани, Филозофски факултет)
др Јадвига СОПЧАК (Пољска)
(Универзитет у Лођу, Катедра за славистику)

НОВИ САД
2015

МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА СЦЕНСКЕ УМЕТНОСТИ И МУЗИКУ

MATICA SRPSKA
DEPARTMENT OF STAGE ARTS AND MUSIC

Дејан Томић (прир.), *Певане њесме српских њесника*,
Радио-телевизија Србије, Београд, 2014.

Књига *Певане њесме српских њесника* Дејана Томића, музичког уредника Радио-телевизије Нови Сад у пензији, настала је из ауторове дугогодишње заинтересованости за народну музику и наставак је његове приређивачке делатности. Радио-телевизија Србије је препознала важност сабирања песама које су веома заступљене у програмима Радио Београда и Радио Новог Сада, па је 2014. године објавила ово занимљиво и на различите начине корисно штиво.

На самом почетку, аутор је изложио својеврстан пригодан предговор под насловом „Музика у остала времена“ (5–14). Полазећи од ставова филозофа о поезији и музици који су га инспирисали, Томић је одредио шта сматра за суштину традиционалности песама које је одабрао: „А што се велика већина наших народних песама одржава и што живи то треба кроз дуге године свога постојања да захвали певању, а не рецитовану (декламовању).“ (6). Додатни критеријум за вредност песама била је и превођеност стихова на стране језике (превасходно немачки и мађарски). Значај поезије коју је на овом месту објединио Томић поставља доминантно у оквиру очувања српског националног идентитета, те стога посебно истиче значај певања за Србе у расејању, али и песме специфичне намене и карактера – родољубиве и религиозне. Исти кључ патриотизма видљив је и у даљим пратећим излагањима током књиге. Када су појашњења поетске димензије у питању, у овом тексту поменути су и неки песнички стваралачки принципи, као што су уношење стихова из народне поезије и комбиновање две песме у једну целину. У вези с музичким жанровима, аутор се осврнуо на песме из позоришних комада с певањем и на севдалинке, а у маниру своје базичне професије – музичког уредника – истакао је да су песме у збирци доминантно „градског (варошког) и народног жанра, осим [појединих које су, М. Д.] забавно-музичког карактера“ (13). Ипак, читалац који је упућен у музички садржај би на овом месту очекивао и појашњења самих музичких карактеристика. Коначно, оно што је кључна интригација аутора јесте то што су ове песме радо певане, али им нису широко познати аутори. Принцип којим се Томић руководио у представљању песама, односно у формирању централног и најобимнијег дела антологије, јесте следећи: „Песме у овој збирци, које су много и радо певане, представљене су онако како су их песници написали, а не како се певају. То значи да су многе испеване од почетка до краја, док је код појединих текст скраћиван због музике, која не ‘трпи’ толику дужину вокалне интерпретације.“ (13). Управо је настојање

да се пронађу песници и оригинални продукти резултовало овом књигом и она стога завређује и мишљење стручњака из области књижевности. Увидом у збирку може се закључити да је реч о ствараоцима рођеним током деветнаестог и у првој половини двадесетог века. У следећем истраживачком кораку запазило би се да су стихове ових песника компоновали бројни музичари (нпр. Корнелије Станковић, Мита Топаловић, Јован Пачу, Исидор Бајић, Станислав Бинички, Владимир Ђорђевић, Коста Манојловић, Стеван Христић, али и Даворин Јенко, Роберт Толингер, Јосиф Це – како и сам аутор помиње) и оставили за собом музичка дела која су значајна не само у популарној, градској народној музици већ и у уметничком наслеђу (већином романтичарској соло песни).

Средишњи сегмент је конципиран тако што су презентована стваралаштва песника хронолошки, прецизније према годинама њиховог рођења. Дата је кратка биографија сваког аутора, уз контекстуализацију његовог опуса (највише према *Историји нове српске књижевности* Јована Скерлића), пропраћена подацима о неколиким песмама, а постављени су и ликовни портрети већине песника. Сами поетски текстови унутар тих јединица изложени су према азбучном реду наслова (што је најчешће први певани стих, како је правило у етномузиколошкој литератури), и то веома прегледно, формално-композиционо и правописно углавном коректно (без напомена о евентуалним интервенцијама). Оно што се може сугерисати за наредна издања јесте обогаћивање информацијама везаним за саме песме, будући да се у овом пружа довољно о песницима. Од четрдесет и два песника приређивач је одабрао укупно сто десет песама које се могу оквирно означити као „староградске“ према параметру из наслова, односно испеваности. Они који су оставили највише „радо певаних песама“ према Томићевом избору јесу епископ Никанор Грујић, Мита Орешковић, кнез Михаило Обреновић, Јован Илић, Бранко Радичевић, Ђура Јакшић, Јован Јовановић Змај, Мита Поповић, Алекса Шантић, Милорад Петровић Сељанчица, Василије Живковић, епископ Николај Велимировић. У овој збирци читалац ће пронаћи текстове лирских песама попут „Луло моја“, „Укор“, „На те мислим“, „Тихо, ноћи“, „Направићу шајку“, „Емина“, „На дан њеног венчања“, „Јесен стиже, дуњо моја“, „Играле се делије“, „Жал за младос“ и друге.

Треба истаћи да је књига солидно опремљена – осим прегледно датих текстова песама и података о њима, садржај на самом крају употпуњавају сегменти који могу послужити као усмерења за даља истраживања. Поред „Речника мање познатих и страних речи“ (285–288), махом турцизама, постоје два веома корисна прилога. Први је „Музичка фонотека“ (261–278), настао у коауторству с Ненадом Камиџорцем, музичким уредником Радио Београда. Ту су наведена репрезентативна извођења песама заступљених у публикацији, а према подацима из фонотека Радио Београда и Радио Новог Сада (укључујући и на тим местима похрањене снимке других продукција). Наведени су и оригинални називи, као и они који су се уобичајили током певања и даље свирачког обрађивања, а приметно је да су ове песме интерпретирали еминентни вокални солисти, дуети и оркестарски састави радијске народне и популарне музике. И одељак „Извори приређених песама“ (279–284) следи логику излагања података успостављену приликом представљања песама, која се разликује од библиографског стандар-

да. Овде је Томићево ентузијастично и минуциозно прегалаштво приказано на концизан начин, па се може увидети да је истраживао првенствено литературу из времена у ком су песме настајале, што даје посебну вредност овој лири. На самом крају налази се „Белешка о аутору“ (289–290), где су споменути његови бројни и разноврсни резултати. Оно што би збирка песама оваквог профила требало да садржи, а што је аутор оставио за будуће доприносе овој теми, јесте опремање одабраним нотним и звучним записима. Овакав прилог би омогућио и истраживање варијаната песама, као и поредбу различитих извођења, те би био сјајан извор за етномузиколошко проучавање.

Након неколико алманаха о народним инструментима и музичарима, збирки родољубиве српске поезије, може се очекивати да и ова монографија нађе своју примену пре свега међу љубитељима народног певања и градског песништва. Премда није реч о научном издању (које би подразумевало суверено познавање извора, јасне критеријуме одабира песама и њихов научни приказ), њена употреба је могућа и у неким етномузиколошким и уопште фолклористичким истраживањима. Допринос овом готово неистраженом пољу локалног стваралаштва у виду удоступљивања примарне грађе свакако завређује читалачку пажњу.

Марија Думнић

Музиколошки институт Српске академије наука и уметности, Београд